

ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ ПРОЯВУ ЕФЕКТУ РИКОШЕТУ В ПОСТІНДУСТРІАЛЬНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

проф. д.е.н. Мельник Л.Г., ас. Горобченко Д.В.

Україна, м. Суми, Сумський державний університет, кафедра економіки

Багато науковців пов'язує економічний розвиток у XXI ст., в контексті постіндустріальної парадигми, із багатократним зменшенням матеріало- та енергоємності продукції ринку високих технологій, що дозволить підвищити рівень добробуту, ефективність використання природних ресурсів та зменшити рівень забруднення довкілля. Поділяючи думку про необхідність дематеріалізації виробництва, автори вбачають необхідність комплексного аналізу даних процесів та врахування окрім позитивних результатів можливі негативні наслідки. У зв'язку з цим виникає необхідність врахування так званого ефекту рикошету (ЕР), або бумерангу. Він проявляється, коли зменшення природоємності виробництва призводить до збільшення абсолютної величини екодеструктивної діяльності. ЕР обумовлений наступними факторами: по-перше, виробництво мініатюрного обладнання виявляється надзвичайно енергоємним, по-друге, створення дешевого мініатюрного товару обумовлює багаторазове збільшення попиту на нього, що може призвести до колосальної навантаженні на екологічну систему у зв'язку з випуском величезного обсягу такої продукції.

Актуальність даної проблематики полягає в тому, що економіко-математичні моделі аналізу ефектів екологічного вдосконалення процесів господарювання зазвичай враховують лише очевидну динаміку інтенсивних факторів, що дає підставу зробити висновок про позитивні тенденції екологізації. Між тим є передумови вважати, що перевищення темпів зростання екстенсивних факторів над темпами зростання інтенсивних факторів може вести до виникнення негативних тенденцій. Саме це обумовлює виникнення ЕР.

В рамках розробленої лінійної еколого-економічної моделі виробництва на прикладі показника збиткоємності досліджено умови виникнення ЕР; виявлено, що ЕР проявляється, коли темп зростання екодеструктивності перевищує значення, обернене до темпу зростання валового випуску продукції. Запропоновано основу для створення науково-методичного підходу до кількісного вимірювання прямого та опосередкованого ЕР у вартісних агрегатах.